

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Дека́н факультету суспільних наук
Остапець Ю.О./
«» 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	23 Соціальна робота
Спеціальність	231 Соціальна робота
Освітня програма	Соціальна робота
Статус дисципліни	Вільний вибір студента
Мова навчання	Українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальне проектування» для здобувачів вищої освіти галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота» освітньої програми «Соціальна робота».

Розробник: Жиленко Р.В., к.і.н., доцент, доцент кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи,

протокол № 12 від « 01 » липня 2021 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від « 01 » липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	3	5
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 60	5	9
	Лекції:	
	34	10
	Практичні (семінарські):	
	26	8
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Серед широкого кола знань, якими повинні оволодіти майбутні соціальні працівники, провідне місце займають соціальні технології, зокрема соціальне проектування. Ця розробка повинна допомогти студентам оволодіти теорією, методикою та практикою підготовки й здійснення проектної діяльності в соціальній сфері. Вона, що не менш важливо, сприятиме виробленню вмій і навичок проектування у практичній діяльності соціального працівника.

Мета курсу «Соціальне проектування» – надання здобувачам необхідного обсягу знань, практичних умінь та навичок щодо самостійної розробки та впровадження соціальних проектів. Завданням дисципліни є

- оволодіння студентами знаннями з у галузі соціального проектування;
- засвоєння знань та умінь в сфері розробки та впровадження соціальних проектів, що забезпечують здатність аналізувати, оцінювати і порівнювати альтернативи, генерувати оригінальні ідеї у сфері теорії та практики проектування в соціальній сфері;
- підвищення рівня методологічної культури проектної діяльності, творчого володіння методами пізнання і діяльності;
- оволодіння первинним досвідом розробки проектів в соціальній сфері;
- підвищення культури вирішення міждисциплінарних, багатокритеріальних проблем, використання методів системного підходу для оптимізації нових рішень, генерування нестандартних, інноваційних рішень задач у фаховій галузі;
- підготовка до самостійного виконання дослідницької роботи, ознайомлення з формами, методикою підготовки та реалізації проектів в соціальній сфері.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів (ЗК-1);

здатність спілкуватися державною мовою, вміння правильно, логічно, ясно будувати своє усне й писемне мовлення (ЗК-3);

здатність вчитися і бути сучасно навченим, до самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації (ЗК-4);

здатність у процесі навчання та при самостійній підготовці до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК-5);

уміння застосувати на практиці базові та інструментальні цінності соціальної роботи, розуміння соціальних і психологічних наслідків своєї професійної діяльності (ФК-1);

бути готовим до участі у здійсненні управлінських заходів для вирішення ситуацій, які утруднюють соціальне функціонування окремих індивідів, сімей, груп, громад (ФК-2);

володіння навичками аналізу соціального та фізичного середовища, інфраструктури забезпечення благополуччя різних груп населення (ФК-4);

готовність до участі в підготовці, організації і проведенні соціальних досліджень з метою виявлення соціально значимих проблемних ситуацій, визначення стратегій, методів їх вивчення і вироблення рекомендацій з їх вирішення (ФК-5);

володіння навичками обробки соціологічних даних і соціальної статистики на основі використання сучасних інформаційних технологій, спеціалізованого програмного забезпечення (ФК-6).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни є опанування таких навчальних дисциплін освітньо-професійної програми:

ОК1.2.7 Основи волонтерської діяльності

ОК1.2.8 Історія соціальної роботи

ОК1.2.9 Система соціальних закладів і служб

ОК1.2.10 Теорія соціальної роботи.

ОК1.2.19 Вступ до спеціальності

ОК1.2.20 Основи наукових досліджень

ОК1.2.21 Спілкування в соціальній роботі

ОК1.2.23 Ознайомча практика

ОК1.2.24 Психолого-педагогічна практика

4. ОЧКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до ОПП вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.	ПРН3
Аналізувати тенденції демографічних і соціальних процесів та	ПРН4

їх взаємозв'язки, робити обґрунтовані висновки щодо стану демографічних та соціальних явищ і процесів, оцінювати їх фактори та наслідки, а також перспективи.	
Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.	ПРН5
Розробляти проекти, перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.	ПРН6
Використовувати прикладні комп'ютерні програми у ході розв'язання професійних завдань.	ПРН7
Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.	ПРН8
Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички; інтерпретувати результати наукового дослідження, оцінювати межі їх застосування, можливі ризики їх впровадження в освітньому та соціокультурному середовищі, перспективи подальших досліджень.	ПРН9
Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні методи досліджень, коригувати план роботи відповідно до їхніх результатів.	ПРН24

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.	ПРН5
Розробляти проекти, перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.	ПРН6
Володіння логікою досліджень, методами аналізу, проектування і прогнозування соціальних явищ і процесів, здатність реалізувати професійні функції з опорою на наукові підходи щодо вирішення соціальних проблем.	ПРН9

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання результатів навчання та методами демонстрування з навчальної дисципліни є:

- поточний контроль – здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання студента за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;
- проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок студента, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;
- підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: самостійна робота, розробка і презентація проекту.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестів. Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усній формі.

Результат залікового контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає залік. Максимальна оцінка за відповідь на заліку – 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

T1	T2	T3	T4	T5	Модульна контрольна робота	Сума
10	10	10	10	10	50	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

T6	T7	T8	T9	T10	Модульна контрольна робота	Сума
----	----	----	----	-----	----------------------------	------

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
Самостійна робота	1	10	1	10
Розробка і презентація проекту	1	40	1	40
Модульна контрольна	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (1 теоретичне завдання, максимальна кількість балів за 1 завдання – 10 балів): 0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 1 – 3 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань; 4 – 6 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, але не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою; 7 – 9 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 10 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання практичних завдань на модульній контрольній роботі (10 тестових завдань, максимальна кількість за 1 тестове завдання – 4 бали): 0 балів – студент надав неправильну відповідь на тестове завдання; 4 бали – студент надав правильну відповідь на тестове завдання.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

40-50 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

30-39 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації.

20-29 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою.

10-19 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань.

1-9 бали – не в змозі викласти зміст питань, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, вирішує завдання, які потребують однослівної відповіді.

0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити.

Семестровий контроль з дисципліни здійснюється в усній формі. Семестровий залік проводиться за навчальним матеріалом, визначеним робочою навчальною програмою дисципліни у повному обсязі. Підсумкова кількість балів виставляється за 100-бальною шкалою та за національною шкалою. Студент отримує три питання з різних тем, визначених робочою навчальною програмою дисципліни. Кожне запитання оцінюється окремо: 1-ше – 30 балів, 2-ге – 30 балів, 3-тє – 40 балів. Загальна оцінка виводиться як арифметична сума отриманих балів. Критерієм оцінки відповідей служить рівень володіння студентом навчальним матеріалом. Залік вважається складеним за умови отримання не менше 60 балів.

Підсумкова оцінка з дисципліни здійснюється згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Теорія та практика соціального проектування.

Тема 1. Поняття соціального проекту.

- Поняття соціального проектування.
- Типологія соціальних проектів.
- Життєвий цикл проекту.
- Основні етапи розробки соціального проекту.

Тема 2. Обґрунтування соціального проекту.

- Визначення та обґрунтування соціальних потреб, на задоволення яких спрямований соціальний проект.
- Визначення та опис території реалізації проекту.
- Визначення та опис цільової групи соціального проекту.
- Обґрунтування актуальності соціального проекту.

Тема 3. Ключові розділи соціального проекту.

- Визначення мети та завдань соціального проекту.
- Очікувані результати соціального проекту.
- Визначення та опис діяльності соціального проекту.
- Визначення якісних та кількісних індикаторів соціального проекту.
- Визначення основних результатів проекту, опис його короткотермінового та довготермінового впливу на цільову групу.

Тема 4. Менеджмент соціального проекту.

- Складання плану реалізації соціального проекту.
- Залучення цільової групи до розробки та реалізації соціального проекту.
- Залученні людських ресурсів до реалізації соціального проекту.
- Залучення зовнішніх експертів до реалізації соціального проекту.
- Залучення волонтерів до реалізації соціального проекту.

Тема 5. Партнерство в соціальному проекті.

- Поняття партнерства в соціальному проекті.

- Залучення партнерів до соціального проекту.
- Мережеві проекти.
- Поняття консорціуму у соціальному проектуванні.

Модуль 2. Фінансове забезпечення соціального проектування

Тема 6. Фінансування соціального проекту.

- Фінансовий менеджмент соціального проекту.
- Визначення та залучення матеріальних ресурсів, необхідних для реалізації проекту.
- Залучення власних фінансових ресурсів для фінансування соціального проекту.
- Залучення зовнішніх джерел фінансування соціального проекту.

Тема 7. Зовнішні джерела фінансування соціального проекту.

- Фандрейзинг у соціальному проектуванні.
- Поняття донора в соціальному проектуванні.
- Основні джерела фінансування соціальних проектів в Україні.
- Програми фінансування соціальних проектів.

Тема 8. Механізм фінансування неприбуткових проектів.

- Основні організації-донори та програми фінансування в Україні.
- Поняття конкурсу проектів.
- Поняття проектної заявки.
- Поняття гранту в соціальному проектуванні.

Тема 9. Бюджет соціального проекту.

- Поняття бюджету соціального проекту.
- Основні вимоги до бюджету соціального проекту.
- Основні складові частини бюджету соціального проекту.
- Співфінансування у соціальному проекті (у грошовому та натуральному вигляді).

Тема 10. Прозорість та звітність у проектній діяльності.

- Звітність в соціальному проектуванні.
- Підготовка описового (змістового) звіту соціального проекту.
- Підготовка фінансового звіту соціального проекту.
- Соціальний аудит проекту.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	У тому числі				
лекції		практичні	лаборант.	індив.роб.	самост.об.	
Модуль 1						
Тема 1. Поняття соціального проекту	10	2	2			6
Тема 2. Обґрунтування соціального проекту	14	4	4			6
Тема 3. Ключові розділи соціального проекту	10	2	2			6

Тема 4. Менеджмент соціального проекту	9	2	2			5
Тема 5. Партнерство в соціальному проекті	11	4	4			3
<i>Модульна контрольна робота</i>	2	2	0			0
<i>Разом за модуль</i>	56	16	14			26
Модуль 2						
Тема 6. Фінансування соціального проекту	12	4	2			6
Тема 7. Зовнішні джерела фінансування соціального проекту	14	4	2			8
Тема 8. Механізм фінансування неприбуткових проектів	10	2	2			6
Тема 9. Бюджет соціального проекту	12	2	2			8
Тема 10. Прозорість та звітність у проектній діяльності	14	4	4			6
<i>Модульна контрольна робота</i>	2	2	0			0
<i>Разом за модуль</i>	64	18	12			34
<i>Разом</i>	120	34	26			60

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні	лаборант.	індив.роб.	самоств.об.
Тема 1. Поняття соціального проекту	10	1	0			9
Тема 2. Обґрунтування соціального проекту	14	1	1			12
Тема 3. Ключові розділи соціального проекту	10	1	0			9
Тема 4. Менеджмент соціального проекту	9	1	1			7
Тема 5. Партнерство в соціальному проекті	11	1	1			9
Тема 6. Фінансування соціального проекту	12	1	1			10
Тема 7. Зовнішні джерела фінансування соціального проекту	14	1	1			12
Тема 8. Механізм фінансування неприбуткових проектів	10	1	1			8
Тема 9. Бюджет соціального проекту	12	1	1			10
Тема 10. Прозорість та звітність у проектній діяльності	14	1	1			12
<i>Модульна контрольна робота</i>	4	0	0			4
<i>Разом</i>	120	10	8			104

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Поняття соціального проекту	2	0
2.	Тема 2. Обґрунтування соціального проекту	4	1

3.	Тема 3. Ключові розділи соціального проекту	2	0
4.	Тема 4. Менеджмент соціального проекту	2	1
5.	Тема 5. Партнерство в соціальному проекті	4	1
6.	Тема 6. Фінансування соціального проекту	2	1
7.	Тема 7. Зовнішні джерела фінансування соціального проекту	2	1
8.	Тема 8. Механізм фінансування неприбуткових проектів	2	1
9.	Тема 9. Бюджет соціального проекту	2	1
10.	Тема 10. Прозорість та звітність у проектній діяльності	2	1
Разом		24	8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Поняття соціального проекту	6	9
2.	Тема 2. Обґрунтування соціального проекту	6	12
3.	Тема 3. Ключові розділи соціального проекту	6	9
4.	Тема 4. Менеджмент соціального проекту	5	7
5.	Тема 5. Партнерство в соціальному проекті	3	9
6.	Тема 6. Фінансування соціального проекту	6	10
7.	Тема 7. Зовнішні джерела фінансування соціального проекту	8	12
8.	Тема 8. Механізм фінансування неприбуткових проектів	6	8
9.	Тема 9. Бюджет соціального проекту	8	10
10.	Тема 10. Прозорість та звітність у проектній діяльності	6	12
	Модульна контрольна робота	0	4
Разом		60	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – комп'ютер, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – офісні додатки, Інтернет, пошукові системи, електронні бібліотеки.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Безпалько О.В. Соціальне проектування: Навч. посіб. Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, Ін-т психології та соц. педагогіки . К., 2010. 127 с.
2. Богоявленська Ю.В. Проектний аналіз: навч. посіб. К., 2004. 336 с.

3. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: навч. посіб. К.: МАУП, 2002. 200 с.
4. Ноздріна Л.В., Ящук В.І., Полотай О.І. Управління проектами: підручник / За заг. ред. Л.В.Ноздріної. К.: Центр учбової літератури, 2010. 432 с.
5. Посібник з проведення конкурсів проектів ОГС за державного фінансування (український та міжнародний досвід). К.: Ваіте, 2017. 198 с.
6. Тянь Р.Б., Холод Б.І., Ткаченко В.А. Управління проектами: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 224 с.
7. Тянь Р.Б., Холод Б.І., Ткаченко В.А. Управління проектами: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 224 с.
8. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. А.Й.Капської. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.
9. Шендеровський К. Моніторинг в соціальній роботі. К.: Главник, 2006. 144 с.
10. Соціальне планування у місцевих громадах: теорія і практика : метод. реком. / за заг. ред. О.В.Безпалько. К.: Видавничий дім «Калита», 2008. 134 с.
11. Управління проектами: навчальний посібник / Уклад. Л.Є.Довгань, Г.А.Мохонько, І.П.Малик. .: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.
12. Фандрайзинг: навч. посіб. К.: Центральноукраїнський регіональний навчальний центр. Партнерство громад фундація «Україна-США» (USAID), 2003. 95 с.

Допоміжна література

1. Балакірева О.М. Моніторинг соціальних проектів і програм // Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття: проблеми теорії і практики: Матеріали доповідей на Міжнародній науково-практичній конференції 29-31 жовтня 2002 р. Частина 2 “. К.: ДЦССМ, 2002. С.241
2. Бондаренко Ю. В. Оцінка соціальних проектів та програм як інструмент ефективного управління недержавною некомерційною організацією. К., 2006. 127 с.
3. Довідник донорських організацій та благодійних програм, що працюють в Україні. К.: Творчий Центр Каунтерпарт, 2001. 256 с.
4. Єрмаков І.Г. На шляху до школи життєвої компетентності: проектний підхід // Метод проектів: традиції, життєві результати. К.: Департамент, 2003. С.15-16.
5. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О.О.Яременко, О.Р.Артюх, О.М.Балакірева та ін. К.: ДЦССМ, 2002. 132 с.
6. Пометун О.І. Молодь обирає дію: Соціальне проектування – новий підхід до виховання молоді // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико зорієнтований збірник. К.: Департамент, 2003. С.327-333.
7. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників /За заг. ред. А.Й.Капської, І.М.Пінчук, С.В.Толстоухової. К., 2000. 260 с.